

מראי מקומות- בבא בתרא נ"ז

(ג) שנים). ג) באמת הוי מח' אם צריך ג' שנים או לא, וא"כ לעולם אזלי בתר המוחזק. וא"כ, לענין הורדי וכדו', די"ל דהמחזיק הוא המוחזק בעצם מקום ההורדי, וא"כ י"ל די ש לו חזקה מיד, משא"כ לענין חלונות וכדו', דבעל הקרקע הוא המוחזק, אז הדין הוא דצריך ג' שנים מספק [ויש לעי' אם זה מיישב סוגיא דידן או לא].

(ג) והרי אכילת פירות, דבנכסי חבירו קנה, בנכסי הגר לא קנה- פי' הרשב"ם, דהיינו דאכילת פירות לג' שנים מהני בתור ראי' שהוא הבעלים, אבל לא מהני לו שיקנה ע"י אכילת פירות. וע' במגיד משנה (מכירה א', ט"ו), שכ' דמכאן למד הראב"ד דאכילת פירות לא מהני לחזקת קנין, ודלא כשי' הרמב"ם שם דס"ל דקנין פירות מהני לקנין חזקה. ולפי שי' הרמב"ם, צריך לפרש הגמ' דאכילת פירות מהני רק לקנות מנכסי חבירו, ומשום דצריך דעת אחרת מקנה עם האכילת פירות, אבל בנכסי הגר לא מהני אכילת פירות לקנות (וע' מש"כ לעיל [נ"ד] יותר בענין חזקה של אכילת פירות).

(ד) הכא בחצר השותפין עסקינן, דבהעמדה כדי לא קפדי, אמחיצה קפדי- פי' הרשב"ם, דלגבי איש נכרי שאין לו בה שותפות, ל"ש רישא ול"ש סיפא הוי חזקה, שאין בעלי החצר מניחים לנכרים להשתמש תשמיין הללו בחצר שלהן, אא"כ נטלו רשות מהן. אולם ע' בר"י מיגש דחילק בין חצר השותפין לחצר חבירו באו"א, דהבחצר חבירו בין אם עשה מחיצה ובין אם לא עשה מחיצה, אם הי' שם ג' שנים הוי חזקה, ואם לא הי' שם ג' שנים אמרי' דאי"ז אלא דרך ארעי, ואינו חזקה כלל. אבל בחצר שותפין, אם עשה מחיצה, הו"ל חזקה מיד, כיון דקפדי אהדדי, אי לאו דאחיל לי' לא הוה שתיק. ואם לא עשה מחיצה, אפי' לאחר ג' שנים אינו כלום, דאהעמדה כדי של שותפין לא קפדי אינשי.

(ה) השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר- פי' הרשב"ם, אלמא אהעמדה כדי קפדי, דאם איתא דלא קפדי, מותר לעמוד

(א) הכא, נפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דאחי- ע' בקצות (מ"ו, י"ד) שהביא מה שהוכיח המרדכי מסוגיין דעדים קרובים פסולים גם לקיום שטרות, ודלא כשי' הרשב"א שהביא השו"ע שם. וכ' הקצות ליישב שי' הרשב"א, דלעולם צריך שיהא רחוק עמו, אבל שניהם קרובים פסול לכ"ע, ולעולם צריך שיהי' מחצית אפומה דקרוב ומחצית אפומה דרחוק, אבל היכא דכולה אפומא דקרובים, או אף נכי רבעא אפומא דקרובים, לא מהני. וע' בנתיבות (שם, י"ד) דכ' דמסוגיין לא ק' כלל, דהא עדים קרובים להדדי ודאי פסולים, וכל הנדון הוא רק אם המקיימי שטר קרובים להלוה והמלוה, וסוגיין מיירי בקרובים להדדי, וע' מה שהשיב עליו במשובב נתיבות שם.

(ב) אלו דברים שיש להן חזקה- פי' הרשב"ם, אלו דברים שאם משתמש אדם בשל חבירו שלש שנים ולא מיחה בו חבירו, יש לו חזקה לזה המחזיק, ויכול לטעון אתה נתתו לי לתשמיש זה במתנה או מכרתו לי, וכו'. ויש לעי', הא שי' הרשב"ם לעיל (ו.), ברש"י ד"ה תוס', שהוא הרשב"ם, וכ"כ הרשב"ם במא'. הוא דלענין חזקת תשמישין לא בעינן אלא יום א', וכאן כ' ג' שנים. וע' בשיעורי ר' שמואל (ח"א, קנ"ד) שהק' סתירה בשי' רש"י בזה, והביא המהדיר שם דגם יש סתירה בדברי הרשב"ם, והביא מש"כ הרשב"ם לקמן (נח: נט.). דלחזקת חלונות בעינן ג' שנים, ולכאור' גם שייך להק' מדברי הרשב"ם כאן. וע"ש שהביא לחלק באיזה חילוקים, (א) דהיכא דאינו משתמש בשל חבירו ממש צריך ג' שנים, והיכא דמשתמש בשל חבירו הי' צריך למחות מיד, וא"כ מיד הוי חזקה [ולכאור' אי"ז מיישב דברי הרשב"ם כאן, דכאן מיירי דמשתמש ממש בשל חבירו], (ב) דייק ר' שמואל מדברי הטור שאי"ז ג' שנים אלא היכא דהוי תשמיש גדול, דהדרך הוא לכתוב שטר על תשמיש כזה, ולכן תוך ג' שנים יש ריעותא של אחוי שטרך, ולכן רק לאחר ג' שנים חל החזקה. אבל בדברים קטנים, שאין הדרך לכתוב שטר עליהם, הדין הוא שיש לו חזקה מיד (ולכן י"ל דכאן חשיב תשמיש גדול, ולכן בעי ג'

להכניס שם בהמותיו משום ספק איסור גזל, א"כ ודאי הי' עליו לבעל הבית למחות, דנהי דאינו מקפיד על העמדת בהמות, אבל ודאי מקפיד שלא יחזיק חבירו עליו, וכיון שאסור לחבירו לבא שם בתורת העמדה סתם מספק, א"כ ע"כ לא בא אלא להחזיק, ולכן שפיר יש לו למחות, ואם לא מיחה, נמצא דשפיר הוי חזקה, ולא בתורת ספק, אלא בתורת ודאי.

(ח) **אי דאיכא דרכא אחריתא, רשע הוא- פי' הרשב"ם, ואע"פ שעוצם ענינו, שלא הי' לו לקרב אלא להרחיק מן העבירה, דקיי"ל הרחק מן הכיעור. והק' החפץ חיים (כלל ו'), באר מים חיים אות י"ד), הא אפשר ולא קמכוין הוא, וקיי"ל דבכה"ג מותר, ולכן איך קוראו רשע. ואין לומר דכוונת הגמ' להק' לר' יהודה דס"ל בכל התורה כולה דדבר שאינו מתכוין אסור, ולדבריו למה צריך קרא להכי, הרי רשע הוא (דהיינו, למה משבחו הפסוק, וצע"ק בלשון הח"ח), דהא כמה ראשונים ס"ל דלא אמר ר"י בכל התורה (מלבד שבת) דדבר שאינו מתכוין אסור אלא מדרבנן. ותי' דעירות שאני, דכיון דנפשו של אדם מחמדתן, א"כ צריך אדם להחמיר יותר, ולכן אע"פ דבכה"ת אמרי' דאפשר ולא קמכוין מותר, בעירות יש לחוש דבשעת מעשה יתגבר יצרו עליו ויסתכל, ויהי' נהנה ויביאו לידי הרהורים. ובאגרות משה (אה"ע א', נ"ו, עמ' קמ"ד) נקט שהוא מדין ונשמרת מכל דבר רע, שלא יבא להרהור.**

(ט) **אי דליכא דרכא אחריתא, אנוס הוא- הק' האגרות משה (אה"ע א', נ"ו, עמ' קמ"ג), איזה אנוס הוא זה, הרי אפשר לו שלא לילך שם כלל, ואף שצריך לילך שם לשם פרנסתו ולשאר צרכיו, מה בכך, הרי אנוס ממון אינו אנוס לדחות איסורין. ותי' דכיון דהאיסור הוא רק משום חשש שמא יבא לידי הרהור, א"כ רשאי לסמוך על עצמו שיסיח דעתו מהן, ולא ירהר מחמת שיסתכל בהן כשיש לו צורך ללכת שם לצרכי פרנסתו וכדו', ואינו מחוייב לחשוש ע"ז ביותר, ולהפסיד ממונו ולמנוע משאר צרכיו. ורק בשאין לו צורך ללכת שם, כגון דאיכא דרכא אחריתא, או אם אין לו צורך כלל לילך שם, דהולך שם רק לטייל, אז אף בליכא דרכא אחריתא אסור**

בחצר חבירו אע"פ שמודר ממנו הנאה, דכיון דלא קפיד בעמידה הרי הפקיר את החצר לכל בני החצר לעמוד בו, ולגבי עמידה אין לו חלק בו (וע' בקובץ שעורים [רנ"ו] שהביא ראי' מכאן דלא כמש"כ האבני מלואים [כ"ח, מ"ט] דס"ל דמה שאינו מקפיד עליו אינו הפקר, אלא מתנה לכל מי שירצה לזכות בו, דאם כדברי האבנ"מ, אמאי מותר במודר הנאה לקבל הנאה ממדיר, אלא ודאי הוי הפקר). וכ' הרש"ש דלשון הרשב"ם אינו מדוקדק, שהרי אין שייך להיות הפקר ממש עד שיפקירו לכל. וכן העיר הטורי אבן (מגילה ח). ג"כ על הרשב"ם, ועוד הק' דלדבריו של הרשב"ם מה תי' הגמ' דר"א הוא דס"ל דויתור אסור במודר הנאה, מה ענין ויתור אצל הפקר, הרי סכ"ס הפקר הוא, ומהו האיסור אף לר"א. ולכן הטורי אבן פי' דאם לא הי' קפיד אהעמדה כדי, א"כ לא הי' זה בדעתו בשעת הנדר, ולא חל הנדר עליו.

(ו) **הכא ברחבה של אחורי בתים עסקינן, דבהעמדה כדי לא קפדי- אין ברור בגמ' אם עדיין מיירי באוקימתא דחצר של שותפין. וכ' הריטב"א דעכשיו אתיא בין בשותפין ובין באינשי דעלמא (ולכאו' כן משמע מלשון הגמ' "אלא", דמשמע דחזר מתי' הראשון דמיירי בשותפין). אולם ע' בבית יוסף (חו"מ ק"מ, אות י"ט-כ') שכ' דלא חזר הגמ' מאוקימתא דשותפין, ודוקא ברחבה של שותפין עסקינן.**

(ז) **גבי ממונא לקולא, גבי איסורא לחומרא- פי' ר' גרשום, גבי ממונא, דהיינו לענין חזקה, אזלי' לקולא בתר דלא קפיד לומר דאינו חזקה (דהיינו, דהקולא הוא דאמרי' דאינה חזקה, ולכן נשאר אצל המוחזק), ולגבי נדר אזלי' בתר דקפיד לחומרא. אולם הרשב"ם כ' באו"א קצת, דכיון דאזלי' לקולא, ממילא יכול להכניס שם בהמותיו, והלכך לא הוי חזקה. וכ' השערי ישר (ה', א') דמבואר מדברי הרשב"ם דספק גזל מותר לכתחלה, ולכן מותר לו להכניס בהמותיו שם לכתחלה. אלא דהק', למה הי' צריך הרשב"ם לפרש כן, ולא הי' מספיק בהא דלא הוי חזקה משום דספק ממונא לקולא, וכמו שפי' ר' גרשום. וע"ז תי' דאם באמת הי' אסור להמכניס**

לסמוך על עצמו שיסיח דעתו, דזהו האיסור
דונשמרת מכל דבר רע.

(י) **ושל ע"ה דומה למדורה וקדרות מקיפות**
אותה- ע' בתורת חיים בביאור הענין, דהת"ח
משתדל להיות שלחנו נקי, שהרי הוא אוכל
רק לקיום נפשו הטהורה, ושלחנו של אדם
מכפר עליו במקום מזבח, ולכן משתדל
להיות שלחנו נקי וטהור בלי לכלוך. ולהכי
אינו פורס מפה על כל השלחן, אלא מניח
שליש, ונהי דאותו שליש מתלכלך, מ"מ לאו
בכל שלחן הוא, כיון שאינו מכוסה. אבל ע"ה
שאינן כוונתו אלא למלאות כריסו הרחבה,
אינו מקפיד אם השלחן מלוכלך, ופורס מפה
על כל השלחן, ומעמיד הקדירה באמצע,
ומסבב אותה בקערות קטנות, ומערה שם מן
הקדירה אל הקערות, וע"י כן השלחן כולו
מלוכלך, וזה דומה למדורה וקדירות מקיפות
אותה, שדרך לחתות גחלים מן המדורה אל
תחת כל קדירה וקדירה.